

Нами з'ясовано, що, за показником ставлення до завдань та їх вирішення, керівники закладів освіти поділяються на чотири типи, та лише представники одного з них ("активного" типу) сприяють вирішенню завдань, тоді як три з чотирьох – загальмовують процес вирішення поставлених задач.

Тож надалі у дослідженнях з проблем ефективності освітніх систем як її значущий фактор доцільно враховувати й тип керівника освітньої установи.

Література

1. Алексеева М.И. Мотивы учения учащихся: Пособие для учителей. – К.: Рад. школа, 1974. – 117 с.
2. Виговська Ольга. Діяльність учителя і цілепокладання: теоретико-практичне обґрунтування технології дії та навчання /Директор школи, ліцею, гімназії. – 2005.– № 4.– С.70.
3. Виговська Ольга. Триєдина мета уроку в контексті цілепокладання. Теорія і практика. – 2007. – № 4. – С. 20 -24.
4. Костюк Г.С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие личности. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
5. Леонтьев А.Н. Мотивы и эмоции. – М., 1972. – 39 с.
6. Макаренко А.С. Цель воспитания // Макаренко А. С. Избр. пед. соч.: В 2 т. Т.1 / Под ред. И.А.Каирова и др. – М., 1977.
7. Мерлин В.С. Лекции по психологии мотивов человека. – Пермь, 1971. – 120 с.
8. Піддячий М.І. Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до професійного самовизначення у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах. Автореф. дис канд. педагог. наук. – К., 2002. – 15 с.
9. Рудаківська С. В. Партнери в освіті: формула успіху. // Директор школи, ліцею, гімназії. 2004, – № 4, С. 72-75.
10. Рудаківська С. В. Партнери в освіті. Світ інтелектуальних ігор КиМУ. // Директор школи, ліцею, гімназії. 2005, – № 2, С. 85-87.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧИХ КУРСІВ ДЛЯ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Ільченко В.Р. (Київ)

Концептуальні основи формування змісту природознавчих курсів у профільній школі впливають із основних завдань профільної освіти:

- профільне навчання спрямоване на реалізацію особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах;
- метою профільного навчання є створення умов для диференціації та індивідуалізації навчання, врахування та забезпечення подальшого розвитку інтересів, нахилів та здібностей учнів у тій сфері діяльності, з якою в них пов'язаний вибір майбутньої професії;
- профільне навчання відповідно до Державних стандартів освіти повинне забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів, їх глибоку допрофесійну підготовку, під час якої розвиваються творчі здібності, формуються стійкі орієнтації; практичну готовність до продовження навчання, виховання загальної трудової культури учнів.

Досвід впровадження цілісної природничо-наукової освіти «Довкілля» дає положення формування системи природничо-наукових курсів профільної школи:

- Система природознавчих курсів забезпечує неперервне формування природничо-наукової картини світу в учнів старшої школи, формування особистісної системи знань про природу кожного учня на основі досягнень природничих наук, психолого-педагогічної науки, педагогічного досвіду у вітчизняних навчальних закладах і за кордоном.
- Цілісна природничо-наукова освіта є неперервною і забезпечує наступність через цілісність знань про природу між початковою, основною і старшою школою.
- Система цілісної природничо-наукової освіти базується на основах інтеграції та фундаменталізації змісту знань про природу, гуманізації навчально-виховного процесу, гуманітаризації змісту освіти.
- Засвоєння учнями системи природознавчих курсів дозволяє реалізувати рівневу і профільну диференціацію шляхом виділення базового ядра природничо-наукових знань, загальнообов'язкового для всіх профілів і варіативної оболонки, зміст якої визначається відповідно до специфіки профілю.
- Зміст природничо-наукової освіти освітньої галузі "Природознавство", визначений Державним стандартом для старшої школи, може бути втілений в програмах варіативно: в системі програм інтегрованого курсу "Природознавство" в 10-12 класах; в програмах предметно-інтегративної системи, яка забезпечує неперервне формування природничо-наукової картини світу у свідомості учнів, образу природи завдяки єдиному для всіх предметів онтодидактичному стрижні в змісті програм, методам і формам навчання, що обумовлюють цілісність знань про природу. До таких методів навчання належить структурування інформації та моделювання цілісностей знань різних рівнів (з теми, розділу, курсу, системи природничих курсів, що вивчаються в даному класу). До форм навчання – узагальнюючі уроки, інтегративні дні, під час яких учителі природничих предметів спільними зусиллями коректують і контролюють образ природи учня.
- Зміст природничо-наукових курсів профільної школи має задовольняти наступним умовам: забезпечити засвоєння на рівні розуміння учнями всіх профілів ядра природничо-наукових знань – системи часткових законів та понять, пов'язаних з ними, створеної на базі загальних, спільних для всіх предметів природничого циклу закономірностей та методів пізнання природи; зміст оболонки ядра природничо-наукових знань є варіативним, він має диференціюватися відповідно до профілю і служить для розкриття фундаментальності понять, що входять в ядро природничо-наукових знань, формування образу природи та оцінюються поточними оцінками. Таким чином досягається засвоєння учнями всіх профілів базових знань про природу, які слугують об'єктивною основою суб'єктивної системи знань про природу – образу природи. Для учнів різних профілів він відрізняється оболонкою, що відповідає тій чи іншій професії. У той же час забезпечується цілісність знань про природу всіх суб'єктів навчання незалежно до профілю, що необхідно для екологізації мислення суспільства.
- Профільна диференціація природничо-наукової освіти у старшій

школі має опиратися на наступність допрофільного навчання: образ природи – особистісно значима система знань про природу – має формуватися, починаючи з початкової та основної школи.

Мета інтегрованих природознавчих курсів, у першу чергу, визначається основною метою галузі «Природознавство», зокрема вона полягає у формуванні природничо-наукової картини світу, опануванні наукового стилю мислення, усвідомлення способів діяльності, які дають змогу зрозуміти наукові основи сучасного виробництва, цивілізовано взаємодіяти з природним середовищем [3, с. 34].

Поставлена мета діагностується при умові, що в учнів у процесі вивчення природознавчого курсу («Природознавство», «Людина і природа») формується образ світу і його основа – образ природи. Це одна з основних задач інтегрованих природознавчих курсів і освіти взагалі. Наявність у людини адекватного дійсності образу світу є ознакою її освіченості, її особистісно-орієнтованої освіти, а створення в навчальному процесі психолого-педагогічних умов для формування образу світу є здійсненням пріоритетної державної політики, як вказано в національній доктрині розвитку освіти.

Інтегрований природознавчий курс охоплює матеріал, який традиційно викладався в окремих курсах – фізиці, біології, хімії, астрономії. Виклад змісту окремих дисциплін в одному курсі, на основі єдиного підходу має ряд методичних переваг, дозволяє подолати блоковість та фрагментарність знань, яка неминуче виникає внаслідок диференційованого навчання, і дає можливість вивчати єдину картину природи та формувати тим самим цілісний погляд на світ.

Курс має містити знання про визначальні ідеї природознавства, найголовніші наукові теорії та вчення, досягнення сучасної науки, давати їхнє узагальнення на підставі уявлень про еволюцію природничо-наукової картини світу та стилів мислення. Під час вивчення курсу учні знайомляться з поняттям матерії та формами її існування – полем і речовиною, її конкретними проявами, взаємозв'язками. Так само вивчають взаємодії і рух – у зв'язках і взаємодії, як це спостерігається у природі.

Визначальною особливістю курсу, як уже зазначалось, є використання як чинника інтеграції природничих знань загальних закономірностей природи та ядра природничо-наукових знань.

Література

1. Гончаренко С.У. Методологические и теоретические основы формирования у учащихся средней школы естественнонаучной картины мира / Дисс. докт. пед. наук в форме научн. доклада. – Киев, 1989. – 55 с.
2. Друянов Л.А. Место закона в системе категорий материалистической диалектики. – М.: Высшая школа, 1981.– 143 с.
3. Кузнецов Б.Г. Эволюция картины мира.– М.: Изд-во АН СССР, 1961.– 353с.
4. Мостепаненко М.В. Естественнонаучная картина мира как итог и как исходная основа исследования в естественных науках // Научная картина мира: Логико-гносеологический аспект.– Киев: Наукова думка, 1983.– С. 38–42.